

Sept. 1949.

M e d d e l a n d e

Nr 26

från

S K Å N E S V A P E N H I S T O R I S K A F Ö R E N I N G

Fredagen den 30 september kl. 19.30 kallas föreningens medlemmar till ordinarie sammanträde på Malmöhus Slott (Kungens kammare). Efter förhandlingarnas slut vapendemonstrationer och vapendiskussion. Därvid demonstreras även de två bekanta kyrkvärjorna från Flisby kyrka. Fabrikör Nils Hellström, Flisby, har fått tillstånd att taga dem ned här för demonstration. För övrigt uppmanas medlemmarna att medtaga icke förut förevisade vapen. Styrelsen hoppas på talrik uppslutning vid detta tillfälle. Efter sammanträdet sedvanlig gemensam supé, för dem så önska. Anmälan härom vid sammanträdet början.

Vårutflykten.

Kristi Himmelfärdsdag (26 maj) företog föreningen på inbjudan från Vaabenhistorisk Selskab gemensam utfärd till Jaegerspris slott, där Fredrik VII:s efterlämnade vapensamling besågs. Färden företogs i abonnerade bussar och ett par privatbilar med utgångspunkt från Köbenhavn. Vädret var strålande och den leende och underbara nordsjälländska varierande naturen beundrades vederbörligen. Vid ankomsten till slottet hälsade presidenten landsretssagföreläger Tage Lasson välkommen och överlämnade ordet till demonstra-

tor guldsmedmester Holger Jakobsen, som förevisade samlingen, varefter senare v. presidenten kammarherren och överstelöjtnanten Axel Arendrup demonstrerade en i samlingen ingående skotsk klandräkt med tillbehör och vapen. Efter att demonstrator avtackats av presidenten föreställde denne förestånderskan och "Slotsfruen" som gav tillåtelse att bese slottets olika gemak och salonger. Efteråt samlades samtliga danskar och svenskar till gemensam, gemytlig dansk "frokost" i Slotskroen. Vid hemfärden besågs även Slagelse's på rika inventarier intressanta medeltidskyrka.

Vapenhistoriska notiser.

I Svenska Vapenhistoriska Sällskapets förnäma årsskrift 1947-1948 har Livrustkammarens föreståndare dr. Torsten Lenk bl.a. skrivit en artikel om "Signerade svenska bösstockar", som kan vara av intresse för samlare av eldhandvapen. Författaren framhåller i inledningen att signering av böss- och pistolstockar förekommer av och till inom den finare skjutvapentillverkningen och även ofta på militärvapen. Att det finnes flera signerade stockar till hjullåsvapen än till andra eldhandvapen beror på att dekorerade tyska hjullåsvapen äro så talrika. I regel ligga dessa före 1600-talets mitt, men sådana finnes även från Italien, Frankrike, och Holland men även från Sverige. Lenk anför att Peter Rundberg i Jönköping understundom signerar med bokstavsstämplar. Jonas Schertiger d.ä. har också med sina initialer märkt två lodbössor med snapplås den ena i samlingen på Sturefors och den andra i Livrustkammaren. Enligt Lenk har han på en lodbössa med snapplås i Kranichstein utanför Darmstadt signerat denna I. Schertiger S:m (Stockholm). Bössan på Sturefors har lås av David Bars och är det måhända Schertiger d.y. som signerat stocken. Däremot äro de båda andra bössorna av den äldre Schertigers hand. De äro båda rikt dekorerade med graverade mässingsplåtar. Motiven på dessa graveringar äro jaktscener och figurer ur antik mytologi. Figurframställningen är ganska grov men utgör ändå ett hederligt hantverksarbete. Lenk framhåller vidare, att såvitt man kan bedöma var Jonas Schertiger d.ä:s konstnärliga ambition inriktad på mässingsgravyr. Men Wolff däremot inriktade sig på träskärning och var sin efterträdare överlägsen i konstnärlig uppfattning. På Livrustkammaren finnes, säger förf. en flintlåsbössa, som har en åttakanstig pipa från 1600-talets början försedd med Adolf Bochs stämplar. Låset är däremot signerat av Peter Froomen. Denna lämnade Sverige vid 1600-talets början. Denna överensstämmer med en annan av honoim

signerad bössa som är daterad 1672 och som tillhört Karl XI. Den har signaturen I C W = John Christoffer Wolff och är dekorerad med akantusornament och groteska masker. Det finnes även en osignerad stock som Lenk med säkerhet tillskriver honom. Den ingår i en av Karl XI:s snapplåsbössor, vars lås även den är signerad av Peter Froomen. Otvivelaktigt finnes även säkert andra arbeten av Wolff.

De utomordentliga och tydliga fotografier, som beledsaga artikeln levandegör på ett utmärkt sätt Lenks artikel.

För dem som fingo se den världsberömda Wienerutställningen i Stockholm eller Köbenhavn var detta en verklig upplevelse. Även för den kräsne vapenälskaren var här utsökta saker att se. För dessa kan det ha ett särskilt intresse att taga del av publikationen Livrustkammaren, Vol. IV. 11 - 12, där dr. Heribert Seitz skrivit en artikel om en av dess märkligaste föremål "The Vienna Rapier with the Golden Hilt" (guldrappiren i Wien).

Denna berömda rappir är ett praktvapen, som står i särklass både på grund av det konstnärligt relieformade fästet, gjutet av rent guld med olikfärgade emaljnläggningar som den väl smidda klingan; den senare signerad av den italienske mästaren Antonio Piccinino. Denna rappir har ett föga utvecklat korgfäste med långa parerstänger och en smäcker handbygel, från vilken inga sidobyglar utgå. Den minutiöst cicilerade reliefformeringen i renässansstil består av västornament och rankor, vilka gruppera sig kring tjugoen bevingade kerubhuvuden. Denna utomordentliga utsmyckning röjer en mästare av världsklass, och den har bl.a. tillskrivits ingen mindre än Cellini. Rappiren har konstruerats och avvägts enligt den komplicerade italiensk-spanska fäktskolans regler. Vapnet fattades enligt denna skola så, att högra pekfingeret kröktes kring inre delen av främre parerstängens.

Rappiren har angivits vara utförd för kejsar Karl V och fästet har ansetts vara spanskt arbete från omkring 1550. Den österrikiska forskaren Joseph Arneht har däremot redan 1859 vederlagt teorien att Cellini skulle utfört fästet, och i stället tillskrivit detta Antonio Piccininos söner Federico och Lucio. På goda grunder säger vår framstående vapenforskare Seitz, att detta icke kan vara med verkligheten överensstämmande, då det fullständigt saknas utgångspunkt för en dylik bestämning. Han säger, att ett mästerverk av så hög klass, som det här är fråga om, torde svårligen vara en engångsföreteelse av hantverkare, som voro utbildade på ett annat område än guldsmedens. Fästets formtyp är spansk men ornamenteringen kan vara t.ex. flamländsk, vilken hypotes ingalunda utesluter andra möjligheter. Klingan, som är italiensk, säger ingenting, ty dessa voro ju handels-

varor. Seitz lämnar frågan om fästets mästare öppen t.v. Däremot säger han, kan en säkrare grund nås vad det beträffar ägaren. Detta av två orskar. Den ena är av typologisk och den andra av dokumentarisk art.

Som förut anförts har den på sin tid angivits vara utförd för Karl V. Denne drog sig tillbaka från sin värdighet 1556 och dog 1558. Ingen av de värjor han lämnade efter sig står Wiennerrappiren nära, varken som funktionstyp eller i stilistiskt avseende. Av typologiska skäl, säger Seitz, kan man ej gärna datera fästet före 1556, snarast hör den till 1560 eller 1570 talet. Närmaste typ hänför författaren till en spansk rappir daterad år 1570. Vid arkivundersökning har framkommit, att rappiren står upptagen i bouppteckningen ("das Nachlassungsinventar") år 1596 efter den vapen- och konstsamlande ärkehertig Ferdinand av Tyrolen, som dog 1595, där rappiren ingår i dennes samling på slottet Ambras. Seitz omnämner även att ett Habsburginventarieum av år 1550 upptar en värja med guldfäste; detta innebär emellertid att vapnet ifråga skulle ha ingått bland inventarierna redan på 1540-talet. Men då en datering av den här avhandlade rappiren till en tidpunkt före 1550 är självfallet omöjlig, torde 1550 års inventarium kunna avföras ur diskussionen. Vägande skäl tala för, att den berömda guldrappirens ägare varit Ferdinand av Tyrolen. Att den skulle gjorts för Karl V är på angivna grunder, som Seitz säger, "quite out of the question".

J.Folke Herrström

Nyintagen medlem:

Sysslomannen vid Fagereds Sanatorium I. Olof Lindström, Lia
(Gustav Andersson, Halmstad).

Redaktör: J.Folke Herrström, Malmö.